

ȘTIINȚA ȘI ÎNVĂȚĂMÂNTUL – DOUĂ COMPONENTE INDISPENSABILE ALE DEZVOLTĂRII SOCIETĂȚII BAZATE PE CUNOAȘTERE

Academician Ion BOSTAN

SCIENCE AND EDUCATION-TWO PRE-REQUISITE ELEMENTS IN DEVELOPPING A KNOWLEDGE-BASED SOCIETY.

This paper presents a personal view on the role of research and education in the capacity building of a knowledge-based society on and the current situation of these two components in the Republic of Moldova. The economic crisis imposes the re-dimensioning of research in favour of the applied science and technological transfer, with further modification of science financing and the ascertaining of a financial share for university research, in particular. The author asserts that the educational process in universities, promoted without scientific research, does not correspond to the requirements of a knowledge-based economy and is not competitive with the European higher education.

O țară fără învățământ superior de calitate nu poate poseda un potențial științific uman performant și în consecință nu poate miza pe o dezvoltare economică bazată pe cunoaștere, capabilă să-și consolideze veniturile în bugetul de stat.

Criza economico-financiară, declanșată și în țara noastră, deja afectează domeniile de cercetare și de învățământ prin reducerea finanțării cu cel puțin 20 la sută operate în primăvara acestui an. Practic au fost blocate achizițiile de utilaje și componente tehnologice pentru cercetarea științifică, fapt ce afectează considerabil, în primul rând, ciclul de implementare în economia națională a realizărilor obținute în cadrul a zeci de programe de stat, proiecte finanțate în anii precedenți.

La prima vedere, argumentele de motivare a reducerilor operate sunt înțelese – nu există acumulări la bugetul de stat. Și dacă astăzi nu sunt venituri la bugetul de stat – în perspectivă de unde să le așteptăm?

Analiza dezvoltării țărilor prospere demonstrează cu certitudine că cele mai sigure venituri în bugetul Republicii Moldova ar urma să provină din sfera de producție, în primul rând din cea

industrială neafectată de instabilitatea condițiilor climaterice, din ramurile de procesare a producției agroalimentare orientată spre produse finite, din industria materialelor de construcție bazată pe materia primă locală etc.

În cazul în care produsele industriei autohtone vor fi competitive pe piața de desfacere internă și externă vom putea miza pe venituri sigure la bugetul de stat, pe deschiderea locurilor de muncă durabile, pe extinderea exporturilor și consolidarea valutei naționale, vom putea subvenționa sectorul nostru agrar dependent de condițiile climaterice.

Spre regretul nostru, după proclamarea independenței Republicii Moldova componenta industrială a economiei naționale bazate pe producție scientintensivă a fost tratată neadecvat cu importanța ei. Această eroare a provocat un impact extrem de negativ și în ce privește exodul de specialiști și tineret peste hotare, deoarece anume sfera de producție industrială urma să asigure deschiderea de noi locuri de muncă.

Drept dovadă a erorilor comise este și faptul că a fost desființat Ministerul Industriei, pe motiv că nu mai avem industrie.

Profitând de prezența la Adunarea a viitorului prim-ministru dl Vlad Filat aș propune ca în structura noului guvern să se revină la crearea Ministerului Industriei sau a unei agenții cu câteva departamente de profil. Repet, desființarea Ministerului Industriei a fost o mare eroare și trebuie reparată. Ba mai mult: consider că în cazul în care s-a constatat diminuarea veniturilor la buget din industrie, trebuia să fortificăm Ministerul Industriei, dar nu să-l lichidăm.

În condițiile de criză economică, finanțarea cercetării aplicative trebuie nu redusă, ci din contra, majorată. Urmează să redimensionăm susținerea transferului tehnologic prin care să alimentăm ramurile economiei naționale cu tehnologii și materiale noi, menite să asigure fabricarea produselor scientintensive autohtone competitive pe piața de desfacere. De aceea, AȘM a inițiat edificarea infrastructurii pentru promovarea transferului tehnologic, dar, din păcate, statul nu a creat un fond financiar pentru susținerea inițială masivă a transferului tehnologic.

În acest sens, AȘM și universitățile ar trebui să întreprindă măsuri urgente de amplificare a relațiilor de cooperare dintre structurile naționale și rețelele internaționale de transfer tehnologic pe domenii. Pentru a consolida veniturile la bugetul de stat, pentru a deschide locuri noi de muncă, trebuie să conștientizăm cu toții importanța majoră a transferului tehnologic în dezvoltarea economică a țării noastre.

În perioada de după implementarea Codului cu privire la știință și inovare, AȘM în scurt timp a operat reforme care au stimulat colaborarea instituțiilor academice cu universitățile, s-au creat colective comune de cercetare, s-a trecut de la

finanțarea instituțională neproductivă la finanțarea prin concurs cu instituirea programelor de stat, programelor pentru tineret, au fost inițiate proiecte de transfer tehnologic etc.

Majorarea relativă a finanțării cercetării din ultimii ani din bugetul de stat a generat un impact pozitiv asupra revigorării cercetării, fapt ce a servit drept trambulină în extinderea proiectelor internaționale câștigate prin concurs de către comunitatea academică.

În situația de criză economică, în viziunea mea, ar trebui să redimensionăm finanțarea cercetării în favoarea științei aplicative și transferului tehnologic. Totodată, este necesar de a modifica mecanismele de finanțare a cercetării cu stabilirea unei cote pentru știința universitară, de unde pornește selectarea celor mai dotați studenți atrași ulterior în cercetare, din rândurile cărora trebuie să formăm potențialul științific uman în devenire.

Dacă se va proceda la diminuarea cercetării universitare, riscăm să ne apropiem de o situație catastrofală pe mai multe direcții.

În primul rând, procesul de studii universitare promovat fără componenta cercetării științifice nu poate fi de calitate, nu poate corespunde cerințelor economiei bazate pe cunoaștere, nu poate fi competitiv cu cel european.

În al doilea rând, conform recenteii întruniri a Miniștrilor Educației din țările semnatare ale Procesului Bologna de la Louvain, Belgia, se prevede ca până în anul 2012 mobilitatea studenților să atingă cota de 20 la sută din efectivul de studenți al universităților.

În cazul în care universitățile din Republica Moldova nu vor asigura un învățământ superior de calitate, riscăm ca mobilitatea studenților să devină un drum cu unic sens, adică cei mai buni studenți să prefere studii în universitățile de peste hotare. Procesul Bologna ne-a angajat într-o competiție acerbă și fără precedent de ajustare a calității studiilor la performanțele europene.

Este timpul să ne întrebăm, vom putea noi să dezvoltăm un învățământ de calitate conform cerințelor europene având un decalaj enorm în finanțare?

Aduc un exemplu elocvent. În perioada 2007-2012, universitățile din România în cadrul a 104 proiecte regionale sunt finanțate din fondurile UE cu 3 miliarde 468 mln Euro, inclusiv cu 640 mln Euro anual din bugetul de stat al României. O singură instituție, Universitatea Transilvania, Brașov, cu 15000 studenți, în anul 2009 este

finanțată de trei ori mai mult decât tot segmentul post liceal din Republica Moldova cu 14 universități de stat, 46 colegii și 63 școli profesionale.

Cu un asemenea decalaj în finanțare, evident, riscăm să degradăm falimentar în câțiva ani. Iată de ce este foarte important ca viitoarea conducere a țării, prezentă la ședința Asambleei de astăzi, să promoveze perseverent apropierea Republicii Moldova la UE, cât mai curând să semneze acordul bilateral Republica Moldova – UE.

Republica Moldova deja este țară vecină UE, fapt ce favorizează implicarea mai activă a comunității academice de la noi în programe de cercetare finanțate din fondurile structurale ale UE, în Programele Transfrontaliere România – Republica Moldova – Ucraina, aplicarea cărora a demarat.

Unica speranță a comunității academice, universităților și, implicit, a tineretului studios, este ca integrarea europeană a țării noastre în cel mai scurt timp să devină o realitate.

Eleonora Romanescu. *Fântâna bunicului*, u/p, anii '70